

کنفرانس فراهم سازی محیط مناسب

سهم گیری موثر سکتور خصوصی در انکشاف افغانستان

آغاز فعالیت تصدی:

پرورش و توانمند سازی فضای مناسب برای انکشاف تصدی های کوچک و متوسط در افغانستان.

سند معلوماتی برای کنفرانس فراهم سازی محیط مناسب تهیه شده است توسط:

ملل متحد افغانستان

1. معرفی

رئیس جمهور کزی طی پیام شان در کنفرانس بین المللی "افغانستان و جامعه بین المللی - یک مشارکت برای آینده" که از تاریخ 31 مارچ الی اول اپریل سال 2004 (1382-83) در برلین تدویر یافت، بطور قطعی اظهار نمودند که "یک فضای مناسب را برای رونق و پیشرفت هر دو سکتور خصوصی داخلی و سکتور خصوصی بین المللی، بشمول افغانان پراکنده، در کشور خود فراهم خواهد نمود." این تعهد در شماری از اسناد ستراتیژیک بین المللی - بویژه ستراتیژی انکشاف ملی افغانستان، سال 2005 (1383-84) بار بار تکرار شده - و در سطوح مختلف حکومت در سکتور های گوناگون تولیدی تطبیق میشود.

تشویق آنها هر آنچه باشد، حکومت پیوسته به این نظر است که تصدی های کوچک و متوسط برای انکشاف سکتور خصوصی نهایت مهم است زیرا آنها میتوانند به نایل شدن به رشد همنا اقتصاد با پایه های وسیع و تشویق ذهنیت تصدی را در سکتور تجارت مساعدت کند. موقعیت فعلی انکشاف اجتماعی اقتصادی افغانستان با انجذاب ظرفیت پایین شاخص بندی شده که برای بازسازی زیربنای کشور: به میزان وسیع سرمایه گذاری نیاز دارد. این یک پروسه است که اكمال آن زمان طولانی را در بر خواهد گرفت؛ با وجود آن، و با در نظر داشت حالت جهنگی و ارتجاعیت تصدی های کوچک و متوسط، سازگاری و مقیاس پذیری، آنها بطور مدلل بهترین وفق را برای مرحله فعلی انکشاف افغانستان، با داشتن همکاران طبیعی برای رسیدن قدم به قدم رشد اقتصادی، دارند. بنا ارتقای یک فضای دلخواه برای رونق و پیشرفت تصدی های کوچک و متوسط کلیدی برای انکشاف مداوم و پیروز اقتصاد افغانستان است.

با در نظر داشت اهمیت تصدی های کوچک و متوسط، این سند بالای موانع که تصدی های کوچک و متوسط با آن روبرو است تمرکز مینماید، و راه های مبارزه با آنها را (که شماری زیادی از آنها قبلاً در حالت پیشرفت است) پیشنهاد میکند. این به تعقیب طرح اولی راپور تنظیم شده آغاز فعالیت تصدی سال 2004 برنامه انکشافی ملل متحد میباشد و بالای راه های تمرکز مینماید تا بطور عموم، فضای مناسب را برای انکشاف سکتور خصوصی

و بطور اخص برای انکشاف تصدی های کوچک و متوسط فراهم میسازد - پروسه که توسط شماری از شرکای سکتور عامه در سرتاسر کشور، تعیین کننده شناسایی شده بود.

استدلال و پیشنهادات این سند در مجموعه پنجم مسله شناسایی شده است که منحیث محور برای ارتقای موفقانه انکشاف تصدی های کوچک و متوسط در افغانستان محسوب میگردد.

1. مالیه ها، تعرفه ها و محصول گمرگی.
2. ثبت اراضی
3. انکشاف مهارت ها و آگاهی
4. ارتقای تجارت
5. معیار ها و تصدیق

باوجود آنکه مسایل دسترسی به انرژی و مالیه عرصه های کلیدی اند که انکشاف تصدی های کوچک و متوسط را در افغانستان متأثر مینماید، در این جا روی این موضوع مکت نخواهد شد زیرا آنها در سند جداگانه تحت پوشش قرار داده شده است که برای کنفرانس فراهم سازی فضای مناسب ترتیب شده است. فساد اداری موضوعی است که تقریباً تمام نقاط تماس میان سکتور خصوصی و عامه را قطع میکند. بر خلاف تصدی های مایکرو و خانوادگی - بیشترین تصدی های کوچک و متوسط یا بسیار زیاد بزرگ هستند که خود را بتوانند پنهان نمایند و یا بسیار زیاد کوچک هستند که بتوانند مبارزه کنند. آجای حیرت نیست که اکثریت قاطع، 95 تا 99 فیصد، پاسخ ها در یک رای دهی ملی تأیید نموده اند که پالیسی های حکومت مبارزه علیه فساد اداری را باید در صدر اولویت های خویش قرار دهد، حاکمیت قانون را نافذ کند و یک برخورد مساوی را برای تمام حوزه ها تأمین کند. در حالیکه این تشخیص شده است که چیره شدن بر فساد اداری روبه از دیاد، عرصه مهمی برای فراهم سازی محیط مناسب رشد تصدی های کوچک و متوسط است، این نیز محسوس گردید که این مشکل تنها برای تصدی های کوچک و متوسط نیست و نهایت مغلق بوده که بتواند در این سند به آن رسیدگی شود. مسایل مربوط به وضعیت امنیتی خارج از حیطه دید سند حاضر است.

چارت اول: برخورد برنامه انکشافی ملل متحد در ارتباط انکشاف سکتور خصوصی

مساعادت های برنامه انکشافی ملل متحد برای سکتور خصوصی بالای تقویه ظرفیت های ملی و محلی بخاطر ایجاد شرکت های مایکرو و کوچک تمرکز خواهد داشت که منجر به تقویه عاید و فرصت کاریابی میشود. برنامه انکشافی ملل متحد ایجاد یک فضای مناسب محیط را برای ارتقای تصدی های کوچک و متوسط و تقویه صادرات عنعنوی افغانستان از طریق: تشویق و انکشاف کالا های تجاری ((از راه حمایت برای فورمول بندی نمودن پالیسی انکشافی شرکت های کوچک)) ارتقای تصدی آماده نمودن آموزش و مهارت های صادرات و ایجاد مرکز انترنیتی، منابع تجاری جهت ارتقای امکانات معیشت برای فقرا (و بطور اخص زنان فقیر) را حمایت خواهد نمود.

بدین منظور برنامه انکشافی ملل متحد سیستم "پائین به بالا" را حمایت میکند، که این رسیدگی بر اساس مجتمع وابسته است به:

- کمک های تخنیکی مورد هدف برای رسیدگی به موانع رشد تصدی های کوچک و متوسط.
- یک ساختار تشدیدتی ظرفیت محلی و زیربنای فیزیکی
- تعیین میزان کمک های مالی برای استفاده نیازمندی های تصدی های کوچک و متوسط – در مطابقت با ابتکار کنیز الشرا، یکسان با آنهایکه در چوکات 5 در ذیل نشان داده شده است. {فضای سرمایه گذاری در افغانستان 2005 و مقایسه لیستر و بین 2004}
- هماهنگی و مطالعه خوب عمل کرد ها برای انکشاف تصدی های کوچک و متوسط که در کشور های دیگر بخصوص آسیای مرکزی، جنوب شرقی و شرقی بطور موفقانه تطبیق گردیده است.
- استمهال (الی تاریخ 2020 (1400 هجری شمسی) برای ادغام پرداخت مالیه و رفع موانع تجاری برای تصدی های کوچک و متوسط طوریکه در رژیم خاص فراهم سازی فضای مناسب تشریح گردیده است.

مستثنا قرار دادن مالیه توریید و صدور و یا مهلت مالیه، کمک مالی (سپاسیدی) از کارشناسان حکومت تقاضا مینماید که توجه جداگانه شان را بالای تلاش دایمی آنها برضد فساد اداری و سیاسی نیرومند سازند.

ثبیت اراضی

شواهد فراوان در دست است که ثبیت اراضی در افغانستان نامطمئن بوده و موضوع تقلب دوامدار ماهرانه وجود دارد، در حالیکه ثبیت سایر جایداد ها (بشمول جایداد و حق کاپی (کاپی رایت) حقیقیاً فعال نه میباشد. ابهام در تصدی اراضی کاملاً مانع تعداد زیادی از سرمایه گذاران بین المللی و بانکداران (کسانیکه توسط قوانین محدودکننده مشارکت کشور های شان اداره میشوند) میگردد که در مارکیت افغانستان داخل شوند.³ بطور خاص تصدی های کوچک و متوسط در برابر کاستی های حاکمیت قانون در ماحول سعود قیمت اراضی و عدم شفافیت حقوقی آسیب پذیر میباشد، زیرا زمینیکه آنها میخواهند مسایل حق زمین و منطقه را حل نمایند، خودشان را در مقابل مسولین تمیز دولت اشخاصی ناتوان مینمایند. متصدیان افغان جهت حل توطئه های تجاری نه میتوانند به محاکم رجوع کنند و کدام میکانیزم متبادل قضاوت، غیر از سیستم غیر رسمی و عنعنوی برای آنها وجود ندارد. اکثریت افغانها سند حقوقی منازل شان را ندارند. علاوه از بین رفتن سیستم ثبت عامه و مشاجره موجود بالای جایداد ها، در کشور چون افغانستان که دستخوش جنگ های ملی و بین المللی شده است، بخوبی روشن است. به این موضوع اکثراً از طریق ایجاد نهاد های اداری و قضایی بخصوص وقف شده به تائید و جاری نمودن حق قطعی، نه تنها برای اراضی بلکه و بگونه مثال برای تاسیسات نصب شده و ماشین آلات زراعتی، رسیدگی میشود. پروژه حق اراضی و بازساختاری اقتصادی در افغانستان که به همکاری موسسه کمک های انکشافی ایالات متحده امریکا تمویل و توسط گروپ نوحاسته مارکیت ها EMG تطبیق گردیده است، در یک سلسله ابتکارات مشابه مانند معرفی سیستم جدید معلومات اراضی، بمنظور رسیدگی به کمبودی های سیستم ثبت و حقوق اراضی، مشغول میباشد که تا اکنون در سرتاسر کشور بالای 5.4 میلیون سند حقوقی (وثیقه) بشمول به حال نمودن 540000 قبالة تطبیق شده است. این کار شامل استفاده از میتود های سنتی برای بهبودی امنیت تصدی باشندگان شهر و روستا، مانند استفاده از سند ملکیت عادی (سند عرفی) و اجرای امور با همکاری شورا های قریوی⁶، میباشد. در این جا راه بیرون رفت نیز چیزی مشابه به این است.

قسمت دوم فکتور های کلیدی را طرح می کند که نیاز به رسیدگی دارند تا برای انکشاف تصدی های کوچک و متوسط در افغانستان فضای مناسب را فراهم سازد. قسمت سوم شماری از سکتور های تصدی اختصاصی را انتخاب میکند که میتواند بطور خاص در محراق توجه پالیسی های انکشاف تصدی های کوچک و متوسط قرار داده شود و قسمت چهارم خلاصه از پیشنهادات کلیدی میباشد.

2. آغاز فعالیت تصدی در افغانستان- هموار سازی راه³

مطالعه قضیه کمپنی آریا سلسله از مشکلات را تصویر نمود که تصدی های کوچک و متوسط با آن روبروی هستند و مرحله بحث های را آغاز نمود که برای انکشاف تصدی های کوچک و متوسط در افغانستان کلیدی محسوب میشود.

مالیه ها، تعرفه و گمرکات

بخش اعظم متصدیان کوچک و بزرگ افغان شکایت دارند که مالیه تحمیل شده بالای آنها بسیار زیاد بوده و تعرفه های صادره شده بالای کالای توریید شده آنها نیز بسیار بلند بوده و به علت عدم شفافیت، سیستم تخلفات گمرکی و طرز العمل مجوز غیر قابل پیشبینی میباشد. مزید بر آن آنها ادعا دارند که چون حکومت امورات شان را بموقع اجرا نمیکند، به کمبود روش اخلاقی برای تحمیل چنین بار بالای سکتور تولیدی، مبتلا میشود. با وجود آنکه این شکایات سکتور تجارت قانع کننده محسوب میشود، میزان مالیه مفاد ناخالص قابل اطمینان میباشد، و در افغانستان صرفاً به 21.4 فیصد میرسد، در حالیکه اوسط در منطقه 35 فیصد و در کشور های صنعتی اضافه از دو برابر این است.⁴ اگر مسولین بخواهند که انکشاف تصدی های کوچک و متوسط را از طریق پالیسی های مالی، نه از طریق وصله نمودن با سیستم قابل اطمینان مالیه، حمایت کنند، آنها میتوانند تخفیف روشنی را در مالیه، و اگزارای و استرداد حقوق گمرکی که تا حد زیاد میتواند مشکلات روند پول نقد و وقوع برخورد مالیه در سکتور خصوصی را تخفیف دهد، معرفی نمایند. به گونه مثال قانون سرمایه گذاری خصوصی، که در حال حاضر نافذ میباشد و در جریده رسمی شماره 869 مورخ 21 دسمبر سال 2005 (1384/10/2) نشر یافته است، به ملاحظه نمیرسد که ماشین های تولیدی را که برای سرمایه گذاری خصوصی تایید شده وارد شده است از مالیه مستثنا قرار دهد. در حالیکه، صرف نظر از قضیه

مطالعه قضیه اول: قیمت های نوساندار، سیاست تبعیض قیمت در تجارت بین المللی (دامپینگ) اغماض دولت، و یا پلانتگذاری ضعیف تجارتي.

کمپنی آریا لمتد در سال 2002 تاسیس شده است و بزرگترین فابریکه تولید آرد در افغانستان میباشد. این فابریکه که تعمیر آن در داخل محدوده شهر هرات میباشد 220 تن کارگر را استخدام نموده و در حدود 80 کیلو متر از سرحد ترکمنستان، محلیکه آرد اصلاح شده بسته بندی میشود، فاصله دارد. این ملکیت در 35 جریب زمین (حدود 7 هکتار) احداث شده و دستگاه ها و ماشینری جرمنی و ترکی در آن فعال میباشد که بیانگر سرمایهگذاری حدود 5 میلیون دالر امریکایی، کاملاً وجه شخصی میباشد. باوجود آنکه این کمپنی نزدیک پارک های صنعتی شهر هرات که قبلاً 167 فابریکه در آن سرمایهگذاری شده است، واقع میباشد از هیچ نوع سبببندی اراضی و یا سایر تسهیلات که برای کمپنی های دیگر با عین خصوصیت داده شده اند، مستفید نگردیده است.

فابریکه صرفاً 9 ساعت در روز کار میکند زیرا نمیتواند تولیدات مازاد خود را نگهداری کند. انرژی از پاکستان و ایران وافر ولی بسیار قیمت است (یک کیلو وات 5 افغانی در برابر استفاده کننده گان غیر تجارتي یک کیلو وات 2 افغانی) انقطاع نوبتی پیوسته و نوسانات در ولتاژ باعث تخریب ماشینری میشود. تحمیل تعرفه ها و مالیه کمپنی آریا و سایر کمپنی ها را تحت فشار قرار داده و از مارکیت بدور نگهداشته است - بخصوص با موجودیت سکتور قوی عامه کشور های ایران و پاکستان که هر لحظه برای رقابت آماده هستند.⁷ علاوه بر این قیمت های گزاف، 15 فیصد اضافی نیاز است تا برای شیوه های فساد اداری پرداخته شود، (محاسبه امنیت شخصی شامل آن نیست). کمپنی آریا لمتد نیاز دارد تا برای معاینه کیفیت آرد شده (70 فیصد) نمونه آنرا به لابراتوار های قزاقستان و ترکمنستان بفرستد. کمپنی صرفاً به 30 تا 100000 هزار دالر امریکایی نیاز دارد تا لابراتوارش را فعال نماید. ولی با مالیه ممانعت کننده 20 تا 25 فیصد مفاد سالانه بانک روبرو هستند که باید بپردازد. در چارت قضیه کمبود حمایت برای انکشاف سکتور خصوصی، تصدی ادعا میکند که حکومت باید در پائین نمودن مالیه ها، تعاون، امنیت شخصی، نافذ کردن قانون فساد اداری، سبببندی ها و انتظامات برای ایجاد لابراتوار های خودش، همکاری برای دسترسی به ارگانهای بین المللی و تدارک دونران بسیار سعی نماید. مطمئن باشید که تمام آرد های توزیع شده توسط ارگانهای بین المللی، ادارات بین الحکومتی، انجو ها بشمول سازمان جهانی خوراک در افغانستان همه وارد شده میباشند.

در زمان مشاهده کمپنی آریا توسط این تمیم تحقیقی، در اکتوبر سال 2006، ملاحظ گردید که بعضی از بانکداران در افغانستان از وضعیت کمپنی آریا آگاه نبودند و کمپنی آریا نیز از موجودیت 2 لابراتوار معاینه کیفیت تخم بزی در بادام باغ کابل و شهر جلال آباد و همچنان 2 ستیشن سیار در قندز و بغلان که برای معاینه و تعین کیفیت تخم ها توسط ICARDA تاسیس و فعال شده بود - نیز بی خبر بود.

آیا این به علت کمبود منابع بود و یا عدم هماهنگی و همکاری سالم میان سکتور های خصوصی و عامه.

مسائل کلیدی از این قرار اند:

- برق نامطمئن با هزینه بلند آن
- رقابت ناسالم، دامپینگ کشور های ایران و پاکستان
- تحمیل تعرفه ها و مالیه های گزاف بر علاوه هزینه بزرگ فساد اداری.
- عدم دسترسی به کریدت رسمی

انکشاف مهارت ها و آگاهی

- ترقی و پیشرفت مارکیت های پولی انعطاف پذیر.

- دسترسی و انکشاف معلومات های روی خط بانکها برای نهاد های ملی حمایت از تجارت.

به نظر میرسد که تعدادی زیادی از متصدیان و نهاد های تخصصی افغان از این چالش ها آگاهی ندارند، و بحیث گام اول، این مسولیت حکومت است تا این آگاهی را در میان جامعه مدنی و مجتمعات تجارتي بلند ببرد.

مساعدت های تخنیکي و ایجاد ظرفیت

از سال ها بدینسو نهاد های بین المللی، انجو ها، موسسات حکومتی خارجی، دانشگاه ها و مخازن افکار متخصص در افغانستان به موضوع مساعدت های تخنیکي و ایجاد ظرفیت مشغول بوده اند. مجزا از کار متکی بخود و بر اساس اهلیت، آنها باید مواظبت خاصی را از، مرحله پلانگذاری به بعد، میبذول میداشتند و مسولین مربوط سکتور خصوصی را در ابتکار شان شامل مینمودند تا مالکیت محلی در ابتدا آن نیرومند میشود. علاوه تمام آنها از طریق یک نهاد غیر رسمی با یک دیگر اتصال داده میشدند، که باعث تشویق مشارکت، تشریک معلومات و تقویه شیوه های خوب میشد که بیانگر قابلیت سود دهی میباشد.

در حالیکه اقتصاد افغانی درجه عالی پیچیدگی را کسب مینماید، ایجاد ظرفیت میدل به یک جزئی کلیدی رشد طویل المدت میشود. و در حالیکه تجارتهای میزان، پلانگذاری، تعیین تعداد کارگران و مرور اجمالی را تعیین میکند، کلمات افسونگر (منتر) انکشاف تصدی های کوچک و متوسط، از طریق وارد نمودن فشار بالای نهاد و توانایی های هماهنگی متصدیان افغانی و مسولین حکومت، در این روز ها در افغانستان صحنه مرکزی را اشغال خواهد کرد.⁸

انکشاف تصدی های کوچک و متوسط قویاً وابسته است به موثریت فعل و انفعال عامه-خصوصی که جامعه مدنی برای تقویه ایجاد ظرفیت نیز شامل آن میباشد. این نیاز به یک سهمیه اساسی منابع دارد. عرصه های کلیدی برای انکشاف مهارت ها و آگاهی، که نیاز به توجه بیشتر دارد، شامل این ها میباشد:

- ابتکار سرمایهگذاری بالای ظرفیت های تولید - بهترین نمونه مثال ارائه شده توسط چارچوب جامع برای کمک های تخنیکي مرتبط به تجارت برای کشورهای دارای کمترین انکشاف.
- برنامه های تحت هدف برای تقلیل و تسکین خطرات تصدی های کوچک و متوسط.

مطالعه قضیه دوم: دسترسی و حق به زمین.

شرکت (کنسر سیوم) میوه های خشک کابل، یک گروپ افغان های عمده فروش (از سرتاسر کشور) است که کشمش و بادام، پیسته و دیگر انواع مغزیات را به هند، دویی و بعضی از کشور های اتحادیه اروپا صادر میکنند. هر عضو این شرکت در حدود ده نفر کارگر را استخدام نموده است، و در فصل های مختلف بین 20 تا 50 تن روزمزد را برای پرسوس و بسته بندی در مرکز شرکت و حدود 10 نفر را منحصی هیئت خریداری در ولایات

(که بر اساس حق دلالی برای شان پرداخت میشود) استخدام میکند. اکثریت روزمزدان زنان اند، نصف شان دایمی اند که توسط دیگران آموزش دیده اند و کارگران ماهر محسوب میشوند. مجموع کل صادرات به اضافه از 80 میلیون دالر در سال بالغ میشود. برای سایر محصولات کنسر سیوم های مشابه دیگری نیز هستند.

آنها به کیفیت مواد صادراتی خویش افتخار مینمایند (زیرا هیچ نوع افزودنی های کیمیایی در آن نمیشد) و در مقابله با رقبای شان در چین، ترکیه و سوریه برتر هستند. آنها صرفاً مواد را به شکل ابتدایی بسته بندی میکنند زیرا بسته بندی نهایی و نصب علامت (لیبل) آن در کشور مقصود (مورد نظر) با شرح کوتاه منشا اصلی میوه ها آن صورت میگیرد.

بهر حال، موانع ذیل رقابت آنها را متأثر میسازد: قیمت انرژی، مشکلات در بدست آوردن ماشینری مناسب، کمبود معیار های کافی برای کیفیت و صحتی بودن و هزینه انتقال. تمام مالتجاره که از طریق زمین انتقال داده میشود لازم است تا در سرحد توسط کشتی، بشمول کارتن های مهر شده، ها که از طریق بنادر ایران و پاکستان ارسال میشوند، انتقال داده شوند. کنترل در مسیر راه اکثرأ باعث تعویق گردیده و هزینه فساد اداری بالای قیمت ها انداخته میشود و این عمل پیوسته تکرار میشود.

با وجود آن مشکل عمده که توسط این گروپ ادعا شده عبارت است از: عدم دسترسی به زمین در شعاع 100 کیلو متر در مرکز کابل، تا آنها بتوانند تاسیسات جدید خویش را که از هندوستان وارد نموده اند بالای آن فعال بسازد. اجازه برای این محل مربوط میشود به ماشینری قوی و مسولین ولایتی و روبرو شدن به مخالفت غیر شفاف و منطقی طرز العمل ها. آنها آمادگی پرداخت برای ساحه دو جریب زمین (4000 متر مربع) را که آنها به آن نیازمند اند، دارند ولی نیاز صریح به این حق دارند تا سرمایه گذاری را که بالای ماشینری نموده اند محافظت نمایند. این چنین مشکلی است که پارک های صنعتی قبلاً فعال شده را نیز متأثر میسازد. رشد قابل ملاحظه که از این توسعه منتج میگردد، مستقیماً منحصر است به از بین بردن این پیش شرط اساسی. مسایل کلیدی برخاسه از این قرار اند:

- قیمت بلند تولیدات به علت قیمت بلند برق
- اشکال د تدارک ماشینری
- کمبود کیفیت های معیاری و صحتی رقابت بین المللی را متأثر میسازد.
- فساد اداری محلی
- عدم دسترسی به زمین منتج به عدم دسترسی به اعتبار (کریدیت) میشود.

ارتقای تجارت

مارکیت صادرات خویش (که فعلاً به حمایت از شماری کشور های همسایه انحراف نموده است)¹⁰ در ذهن پروراند.

عدم موجودیت پیشقراول سببایدی و موجودیت فساد اداری در یک سطح وسیع ملی صادرات را مورد هدف قرار میدهد، تصدی های کوچک و متوسط افغان چه نقشی را در مارکیت های جهانی بازی کرده میتواند؟ به نظر میرسد که گزینه ها باید به دو گزینه ذیل کاهش داد شوند:

• **الحاق به زنجیره ارزش بین المللی و یا منتطقی،** که در نتیجه آن محصولات افغانی و خدمات میتواند به اقتصاد های مقیاس شده برسد و نیز به مارکیت های پیشرفته صادرات دسترسی پیدا کند.

• **ترغیب استفاده از فرصت های خوب مارکیت برای محصولات**

بسیار متمایز مانند فارم داری عضوی، زیست زراعتی، قالبین های دست بافت، قالبینچه های منقوش، ورکش ها و شال ها، زیورات خوشرنگ، طلا فروشی، حیوانات بی مانند چون سگ های شکاری و اسب های بزکشی.¹¹ در حال حاضر شماری از این ابتکارات جدید در گوشه های مختلف کشور، تماماً در روستا ها، ترغیب میشود که با سببایدی واردات را تقویه مینماید و با مارکیت های خارجی را تسخیر میکند.

اگر مال التجاره حکومت از طریق کشور های ارتباطی به مشکل مواجه و قیمت باقی بماند، ارتقای تجارت کاری کمی را برای کشوری محاط به خشکه چون افغانستان خواهد نمود. تجارت و تسهیلات ترانسپورتی در افغانستان کوشش چند جانبه را تشکیل میدهد که نیاز به توجه قابل ملاحظه مالی، قوای بشری و اجد

این فریبنده خواهد بود که انکشاف تصدی های کوچک و متوسط را در افغانستان به حیث پروسه مقدماتی ایجاد میزان در مارکیت های داخلی هدف قرار داد؛ ارتقای سکتور های خاص که قادر باشند نتایج سریع را عرضه دارد؛ و حمایت از خریداری کالا های افغان برای بازدهی؛ بازگشتاندن بخشی از تولیدات با ارزش که به علت کمبود تکنالورژی و تجهیزات به خارج انتقال داده شده است، پرسونل واجد شرایط و با دانستن اینکه چه چیزی (جانشین واردات شود)؛ و سپس، فقط آنگاه هدف قرار دادن مارکیت های صادرات را در ذهن پروراند. با این حال سناریو از این هم پیچیده تر است. برتری رقابت افغانستان با صراحت بالای بودن در جاده تقاطع تجارتی که از هزاران سال بدینسو وجود داشته است تمرکز دارد - "چهار راهی جهان قدیم" در کلمات تاریخ نویس آرنولد تایسن - به فرمان دولت یک سره به اتمام نخواهد رسید.

مزید بر آن کشور محاط به خشکه که از لحاظ انرژی و غذا خود کفا نمیشد، و برای باز سازی صنعت تجارتی ابتدایی خویش بی نهایت بالای بازدهی های خارجی متکی است، ناچاراً نیاز دارد تا بالای تبادل رضاکارانه اقتصاد مغلوق روبه ازدیاد و ترتیبات حقوقی و لوژستیکی تکیه کند. حقیقت این است که دسترسی بهتر تصدی های کوچک و متوسط به بازدهی های تورید شده، بخصوص کالا های بزرگ، در ردیف بلند نگرانی های اعلام شده متصدیان افغان قرار دارد. شواهدی مبنی بر ازدیاد تصدی های کوچک و متوسط بین المللی در اقتصاد جهانی وجود دارد.⁹ این مشکل است تا برای افغانستان راه متبادل را برای پالیسی تجارت جهانی هدایت شده بمقصد بدست آوردن امکانات نو و متنوع کردن

شرایط و مذاکرات وسیع را با همسایگان (بخصوص ایران و پاکستان برای دسترسی بهتر به بنادر نزدیک بحیره عرب) دارد. پروژه مدرن سازی عاجل گمرک و تسهیلات تجاری، که در سال 2004 (1382-83) آغاز بکار نموده است، بالای انکشاف ساختار زیربنایی نقاط انتقال سرحدی، انبار گاه های مجوز داخلی و نقاط کنترل ترانزیتی تمرکز دارد. کار انکشاف زیربنایی گمرک در کابل، جلال آباد، تورخم، حیراتان، مزارشریف، اسلام قلعه، هرات و تورغندی قبلاً آغاز گردیده است. انتظار می رود که ایجاد یک دفتر معلومات مرکزی اسپکودا بتواند معلومات جامع را در مورد فعالیت های گمرکی، در سطح کشور، به هر دو شکل اسپکودا کمپیوتری و شعبات گمرک که تا هنوز کمپیوتری نشده اند به حلقه رهبری گمرک و وزارت مالیه ارایه بدارد.¹²

هكذا تشکر یک مساعی نزدیک با کشور های پیشرفته تجاری چون سنگاپور و مالیزیا ممکن است پروسه انکشاف مهارت ها را در تسهیلات تجاری افغانستان سرعت بخشد - یک وسیله کثیر شاخه یی برای ساده ساختن طرز العمل های صدور و توریج که تطبیق قوانین گمرک، مقرر ها و احکام را شفاف میسازد، با فساد اداری مبارزه میکند، عایدات را زیاد میسازد، هزینه های اصطحاک را در داد و ستد های تجاری کاهش میبخشد و بطور عموم مدرنیزه شدن سکتور صادرات را مساعدت میکند. تمام کشور های آسیای جنوبی و مرکزی ترغیب میشوند تا دستگاه های کنترل و هدایت شان را مطابق به طرز العمل های تجارت بین المللی یک رنگ و ساده بسازند. هر چند، چنین به نظر میرسد که از هیچ کدام شان نه میتوان به صفت نمونه برای افغانستان استفاده شود. کشور محاط به خشکه چون افغانستان باید تسهیلات تجاری اش را در اولویت برنامه کاری اش بگنجانده، بخصوص در قسمت بسیط و یکرنگ ساختن طرز العمل های تجاری مانند کشور های آسیای جنوبی و مرکزی. این پروسه است که شمولیت وقف کننده سکتور خصوصی بشمول ارتقای نهاد های تجاری، انجمن های متخصص و سایر گروپ های تجاری ملی، منطوقی و بین المللی را تقاضا مینماید. به عین شکل بر طرف نمودن اقدامات نامساعد و سرسخت، چون اطاق های تجارت که توسط حکومت اداره میشود و پیام های غلط تجاری را نشر میکند، نیز بخشی از کار محسوب میشود.

پیشنهادات مشخصی را بر چاچ شده اخیر بانک جهانی، در مورد همکاری های اقتصادی در منطقه وسیع آسیای مرکزی که باید اول عیار شود، عبارت اند از:

- وجوهی انکشافی و طرح های لوژستیک برای رسمی کردن و کنترل ترانزیت های سرحدی اشخاص و مال التجاره بشمول امضا تفاهم های دوجانبه و موافقتنامه های فرعی منطوقی.
  - یکنواخت ساختن اقدامات قانونی گمرک ها، بشمول عیار ساختن کنوانسیون تجدید نظر شده کیو تو در مورد ساده ساختن و یکنواخت ساختن طرز العمل های گمرک ها و بهبودی هماهنگی میان ادارات انفاذ قانون در نقاط کنترولی عبور از سرحدات.¹³
- مذاکرات تجاری بین المللی - که به سیستم کثیر الجوانب تجارت الحاق میشود، ممکن است بعضی اوقات باعث تقویه رونق FDI شود، بر اساس قضیه جدید سازمان جهانی تجارت، ویتنام 150 همین عضو آن است. حقیقتاً، در نتیجه دخول به سازمان جهانی تجارت در سال 2006 (1384-85) FDI در ویتنام شاید سالانه رقم بسیار بلند 8.27 بلیون دالر امریکایی میرسید. ولی مهم است تا این انعکاس داده شود که ویتنام در سال 1995 برای کسب عضویت درخواست داده بود و فیدراتیف روسیه در جنوری سال 1993 در خواست داده بودند که تا هنوز در لست منتظرین است. به عبارت دیگر پروسه شمولیت در سازمان جهانی تجارت بسیار طولانی و پیچیده است و چنین استعداد انسانی را تقاضا میکند که

در کشور های کم تر انکشاف یافته به ندرت پیدا میشود. با وجودیکه افغانستان یکجا با عراق در نومبر سال 2004 (عرب سال 1382) برای کسب عضویت سازمان جهانی تجارت درخواست داده است، ولی بعید به نظر میرسد که در آینده قریب کدام پیشرفت قابل ملاحظه در این راستا صورت گیرد. از افغانستان تقاضا بعمل آمده است که الی اوسط سال 2007¹⁴ (1386) تفاهم نامه رژیم خارجی تجارت حکومت خود را به گروپ کاری ایجاد شده برای بحث شمولیت ارایه بدارد.

همچنان افغانستان باید توافقنامه های تجاری اش را با جرمنی، ترکیه، ازبکستان و ایالات متحده بعد از توافق بالای قرارداد های بحث شده سرمایه گذاری، به اتمام برساند. در میان سایر گزینه های موجود این ها عبارت اند از همکاری شدن در توافقنامه تجارت آزاد آسیای جنوبی، سال 2004 (1382-83)، بعد از الحاق شدن به انجمن همکاری های منطوقی آسیای جنوبی (سارک) در نومبر سال 2005 (عرب 1383) و رعایت برتری های سیستم تجارت جهانی در ابتکار کشور های انکشاف یافته. در هر قضیه حکومت افغانستان و مجتمع تجاری آن باید مفاد هزینه را تحلیل نموده و تعیین نمایند که کدام راه باید در اولویت قرار داده شود، مطابق به آن قوای بشری مناسب را اختصاص بدهد، و آن گزینه ها را ترک کند که نه میتواند در میانمدت نتایج کمیته مناسب را ببار بیاورد.

معیار ها و تصدیق

در نتیجه گفتگو های وسیع نوبتی و چند جانبه تجارت یوروگرای که در سال 1994 (1373) به پایان رسید، مالیه های توریج و صدور، محدودیت های کمیته (مانند سهمیه و لایسنس صادرات) در شماری از کشور ها بطور کل یا شدیداً کاهش داده شده و یا از میان برداشته شدند. فعلاً افغانستان شش دسته ساختاری برای ارزش مادی تعرفه ها با میزان نهایی 16 فیصد، دارد.¹⁵ این خود توجه ترتیب کننده گان پالیسی و طرز العمل ها را از مسایل چون تولید و پروسه معیار ها، طرز العمل های تخنیک و تسهیلات تجاری تغییر جهت میدهد. اکثرأ معیارها و طرز العمل های تخنیک بالای کاهش خطرات صحتی و محیطی تطبیق میشود ولی در عین حال از اجرات فریب آمیز بواسطه بالا بردن معیار های کیفیت، امنیت، اعتبار، اجرات خوب، پایداری، قابلیت ردیابی و امثال آن، جلوگیری میکند. این درست است که هزینه تطبیق آن میتواند کمتر تعداد زیادی تصدی های متوسط و کوچک افغان را بشکند. ولی سازمان جهانی تجارت دو نوع توافقنامه همه جانبه را عیار ساخته است که نهایتاً افغانستان با داخل شدن به این سازمان آن را رعایت خواهد کرد. این اهمیت ندارد که هیچ نوع راه گریز برای تطبیق آن به کشور های کمتر انکشاف یافته تفویض نشده است. افغانستان عضویت سازمانهای زیادی را که برای ارتقای معیار های مربوط به صحت کار میکند دارا میباشد و آن ها عبارت اند از: سازمان غذا و زراعت، سازمان جهانی برای صحت حیوانات و سازمان صحتی جهان¹⁶. در این محتوا تعدادی زیادی محصولات افغانی از لحاظ تکنالوژی معلول بوده و صنعت شان با مارکیت های بین المللی رقابت کرده نمیتواند. در سال 2005 (1383-84) حمایت بانک جهانی، انجمن انکشاف بین المللی، دفتر ملل متحد برای خدمات پروژوی، سازمان انکشاف صنعتی ملل متحد، علت بقا و ایجاد اداره سازمان ملی معیار گیری (ستندرد سازی) افغانستان بود که تا هنوز هم بشکل کامل فعال نشده است. این ابتکار تحت چوکات پروژه مدرن سازی عاجل گمرک ها و تسهیلات تجاری افغانستان، در حال اجرا میباشد.¹⁷

این یک پروسه افزاینده و دوامدار است که برای هر دو سکتور خصوصی و عامه افغانستان هزینه دار میباشد. اگر چه با کدام انتخاب دیگری روبرو نیست، استثناً در این است که متصدیان افغان رابطه این تلاش ها را زمانی خواهند فهمید که در امکانات سرمایه گذاری آشکار شوند، که آنها به علت عدم اجابت آنرا از

دست دادند ولی در صورت اجابت میتوانستند به آن مستفید شود. بالا بردن آگاهی و ارتقای ظرفیت میتواند از طریق عضویت در سازمان اختصاصی مانند سازمان بهره وری آسیایی، از دیدار یابد¹⁸. بطور مثال تعدادی از کشور های کم انکشاف یافته منطقه به این می بالیند که بخشی اول تصدی های کوچک و متوسط راه شان را در زنجیره ارزش بین المللی، تسلط دوزر های انکشاف تدارکات و کمک های بشری، سازمان های بین المللی، سازمان های بین الحکومتی، انجو ها، که تعدادی شان دارای سرمایه های متوسط و بالا بوده، در سکتور های تولید و ادویه جات علامت ثبت شده، غذا ها و نوشابه ها و مواد ساختمانی، دریافته اند¹⁹.

چارت دوم: تولیدات اجابت سی اس آر

به اساس راپور ها یک تعداد فزاینده و روبه از دیدار استفاده کننده گان رهبری کننده کشور های سازمان همکاری اقتصادی و انکشاف آماده اند تا مبلغ اضافی را برای تولیدات اجابت سی اس آر، بخصوص که چنین طور شناسایی شده است، بپردازند. این یک انکشاف تازه است که مقید به رفع موانع غیر تعرفه یی که از طرف کشور های انکشاف یافته مطالبه میشود، میباشد، ولی بیعد است که بدور انداخته شود. ولی با آن هم میتوان به حیث یک فرصت به او دید. بگونه مثال پروگرام رگمارک که فعلاً هندوستان، پاکستان و نیپال را تحت پوشش قرار داده است، میتواند به افغانستان، چهارمین کشور بزرگ تولید کننده جهان، نیز توسعه داده شود. با توافق در رعایت نمودن طرز العمل اطفال کارگر رگمارک، تولید کننده این حق را بدست می آورد تا مارک رگمارک را بالای قالین هایش بچسپاند و بدین وسیله دروازه های خریداری دیپارتمنت های بزرگ و انبار های زنجیره یی در اروپا و امریکای شمالی را برویش باز کند.

www.rugmark.com

در جاییکه مصرف کننده گان قوانین را تغییر میدهند حاصل نمودن قناعت مشتریان به یک آزمون لئمس (لئمس سرخ را آبی و آبی را سرخ میسازد) برای تولیدات و خدمات مال التجاره تبدیل میشود. تجارت ها نه تنها در مورد قیم و کیفیت کالا های را که به مارکیت عرضه میدارند نگران میباشند بلکه طرح و بسته بندی و تفاوت های علامت آنها را نیز نگران میسازد. تعداد زیادی از مصرف کننده گان در مورد پروسه تولید یکجا با زنجیره ارزش بین المللی نه تنها در مورد ملحوظات صحی و انفرادی بلکه با رعایت حقوق کارگران و حقوق بشر، حفظ الصحه محیط زیست و کنترل فساد اداری در کشور های پیشرفته، تشویش دارند.

سایر مطالب

از یک دید عملی، به مجرد توافق بر سر موانع عمومی در راه انکشاف سکتور خصوصی و تصدی های کوچک و متوسط، و درجه بندی اولویت های آنها، ضروری پنداشته میشود که یک پروسیجر برای مسایل ذیل طرح شود:

- راپور دادن موانع و میکانیزم اجرای عملیات برای مبارزه با موانع.
- شناسایی پیوسته برای موانع جدید و نظارت بر موانع گذشته.
- شناسایی بهترین کار کرد ها برای حمایت پروگرامهای تصدی های کوچک و متوسط و انکشاف سکتور خصوصی.
- جمعآوری و وضاحت معلومات ها در مورد مارکیت ها، تولیدات و خدمات تا متصدیان بتوانند امکانات خوب را کشف او به آن عمل نمایند.

- نظارت بر حجم کارگران و پالیسی عامه (و سبببندی های عامه و یا تلاشهای گزنتی شده خصوصی) تا از رشد بیکاری جلوگیری نماید - یک خطر ثابت در یک اقتصاد متمایل به دوران سرمایه نسبت به تولیدات، چون افغانستان²⁰.

بخاطر تشدید پیشرفت در انکشاف تصدی های کوچک و متوسط، نیاز بر این است تا یک سازمان موقتی ایجاد شود تا سمندهی، دید و هماهنگی را برای تلاش ها آماده سازد. این ساختار باید متشکل از مسولیت دوگانه خصوصی و عامه، بسیار مشابه به مدل آسیا، باشد. و این زمانی است که پروژه تسهیلات تجارت در افغانستان به کمک کمیسوین انکشاف کمک های تجاری ملل متحد، دفتر خدمات پروژوی ملل متحد و سازمان انکشاف صنعتی ملل متحد، با دستاورد کمیته ملی تجارت و تسهیلات ترانسپورتی به مرحله پیشرفته اش برسد.

3 خلاصه پیشنهادات

پیشنهادات ذیل اولویت دخالت ها را در محیط خصوصی، عامه و جامعه مدنی خاطر نشان میسازد:

مالیه، تعرفه ها و گمرکات

1. ارتقای استمهال الی تاریخ 2020 (1400 هجری شمسی) برای حمایت تصدی های کوچک و متوسط در مورد ادغام اجابت مالیه و رفع ممانعت تجاری طوریکه در رژیم خاص فراهم سازی محیط مناسب تشریح گردیده است.

ثبت اراضی

2. توسعه و تقویه ابتکار حق مالکیت منحیث پیش شرط برای سرمایهگذاری و خصوصی سازی. جمعآوری و وضاحت معلومات ها در مورد مارکیت، تولیدات و خدمات، تا متصدیان بتوانند امکانات خوب را کشف و به آن عمل نمایند.

انکشاف مهارت ها و آگاهی

3. ارتقای جمعآوری و وضاحت معلومات ها در مورد مارکیت های امیدبخش، تولیدات و خدمات تا متصدیان کوچک و متوسط بتوانند امکانات خوب را کشف او به آن عمل نمایند.

4. ایجاد انبار کارکرد های خوب برای انکشاف تصدی های کوچک و متوسط که در سایر کشور های روبه انکشاف، بخصوص در آسیای مرکزی، جنوبی، جنوب شرقی و شرقی بطور موقفانه تطبیق گردیده است.

5. بلند بردن سطح آگاهی مجامع تجاری و جامعه مدنی در مورد ایجاد ظرفیت در انکشاف تصدی های کوچک و متوسط، بشمول برنامه های کاهش خطرات، نظارت از پالیسی عامه و از دیدار کارگران، انکشاف مارکیت های مالی انعطاف پذیر و تسهیل دسترسی به معلومات بانکی برای ارتقای تجارت.

6. ایجاد میکانیزم برای تبادل معلومات متقابل و هماهنگ نمودن دیالوگ در بین کنشگران کلیدی کمک های تکنیکی و ایجاد ظرفیت در افغانستان.

مطالعه قضیه سوم: بریدن (حک نمودن) فرصت های خوب روبه ازدیاد در تدارکات بشری و انکشافی

چنین تخمین میشود که دونران سنتی، سازمان های بین المللی، سازمان های بین الحکومتی و انجو ها در سطح جهان سالانه به ارزش بیش از 100 بلیون دلار امریکایی خدمات و کالا های تجارتی را خریداری میکنند. صرفاً ملل متحد در سال 2005 (1383-84) به تنهایی به ارزش 8،3 بلیون دلار امریکایی فعالیت های عملیاتی را خریداری نموده است، انتظار تقاضا در این مارکیت چون بطور وسیع بالای طبیعت نا اندیشی و مصیبت های زاده انسان (مصنوعی) و ادارات (مسولین) خریداری موسسات کمک کننده، که بطور فرضی و تخمینی طرح شده است، متکی میباشد. به عبارت دیگر ارتباطات شخصی با مسئولین خریداری سازمان های کلیدی برای نفوذ مهم میباشد. مهمتر از این، تجارت های همکار نیاز دارند تا یکجا با حکومت های شان یک ستراتیژی طولی مدت را که بتواند در این محیط بسیار بلند سیاسی و مملو از رقابت کار کند، برنامه ریزی کنند.

از جنوری سال 2006 سازمان غیر دولتی کانادایی به اسم اعتماد سود صلح (Peace Dividend Trust) در پروژه مارکیت سود صلح افغانستان با حمایت انجروی کمک های انکشافی بین المللی کانادا، دپارتمنت برای انکشاف بین المللی، انگلستان، و موسسه ایالات متحده امریکا برای انکشاف بین المللی، فعالیت میکند. آنها یک دیکشنری روی خط (آن لاین) را براه انداخته اند که شامل 2600 قرار دادی ثبت شده برای کالا های تجارتی و خدمات بشمول، دانه های بزی، محصولات لبنیاتی، دست بافت ها و خدمات مربوط به تجارت میباشد. بعلت این تظاهر و تلاش های منطبق که در راستای ابتیاع اشیای افغانی صورت میگردد، نیرو های امریکای مستقر در افغانستان در ماه اکتوبر سال 2006، یک قرار داد خریداری آب را به ارزش اضافه از 600000 دلار امریکایی در ماه به یک فابریکه نوشابه افغانی به امضا رسانید. بر اساس قرار داد، این کمپنی داخلی که به سیسایدی کمپنی دومی با داشتن اضافه از 300 تن کارگران داخلی فعالیت میکند، مکلف است تا آب بوتل شده را به قوای ائتلاف در سرتاسر کشور برساند. این قدم اولی امید بخش بیاجر این حقیقت است که مجموع خریداری قوای ائتلاف در سال به 58 ملیون دلار امریکایی بالغ میشود.

7. ایجاد همکاری نزدیک میان نیم کره جنوبی و کشور های پیشرفته تجارتی آسیا، منطقه، مانند سنگاپور و مالیزیا تا پروسه انکشاف مهارت های تسهیلات تجارتی را در افغانستان تسریع بشد.

ارتقای تجارت

8. هدف برای یکرنگ ساختن قانون گمرکات و اجرات در آسیایی مرکزی و جنوبی، بشمول عیار ساختن کنوانسیون تجدید شده کیوتو و بهبود هماهنگی میان ادارات تنفیض قانون در نقاط کنترول عبور از سرحدات.

9. ایجاد وجه مالی و طرح های لوژستیک برای فورمول بندی و کنترول نقاط عبور کالا های تجارتی و انسانان در سرحدات، بشمول عقد قرار داد های دوجانبه منطقی.

10. توافق بالای معاهده چندین ساله قرارداد های تجارت انرژی در منطقه و تشدید انکشاف انتقال تسهیلات و انرژی مارکیت های منطقی.

معیار ها و تصدیق

11. الحاق به سازمانهای چون سازمان بهره دهی آسیایی، و بهره برداری منابع که میتواند بهره دهی تحقیقی، انکشاف، تولیدات، بسته بندی، طرح و ارزش مارکیتینگ را از دیاد بخشد.

12. بالا بردن آگاهی در مورد تولیدات، پروسه ستندرد ها و طرز العمل های تکنیکی و همچنان امکانات سرمایه گذاری که به نسبت عدم اجابت از دست داده شده اند.

سایر مطالب

13. وضع چارچوب قانونی بخاطر تقویه فراهم سازی فضای مناسب برای انکشاف تصدی های کوچک و متوسط، بشمول افزایش مساعدت های مالی برای خدمت به نیاز های خاص تصدی های کوچک و متوسط در مطابقت با ابتکارات موجود کثیر الشرکا.

14. ایجاد یک میکانیزم برای شناسایی موانع موجود در راه انکشاف تصدی های کوچک و متوسط و هم چنان برای شناسایی و علمی ساختن اجرات خوب در پروگرامهای حمایتی تصدی های کوچک و متوسط.

15. اتخاذ یک روش فزاینده "از پایین به بالا" برای تولیدات کلیدی و سکتور های تجارتی، مانند میوه جات خشک، قالین و ماشینری سبک.

16. ایجاد یک سازمان موقتی تا سمدهی، نظریات و هماهنگی را برای تلاش های انکشاف تصدی های کوچک و متوسط، بشمول فعال ساختن یک روزنه واقعی برای تجارت، سرمایه گذاری، تکنالوژی و سیاحت، را فراهم نماید. این باید شامل دسترسی آزاد معلومات توسط تجاران، سرمایه گزاران، متخصصین سکتوری، آماده کننده گان خدمات و مردم در سطح وسیع، باشد.

افضای سرمایه‌گذاری در افغانستان، 2005
11 راپور جهانی فساد 2006؛ پروژه رقابتی افغانستان، 2005.
12 سند هذا اصول راپور آغاز فعال سازی تصدی برنامه انکشافی ملل متحد سال 2004 را قابل تطبیق برای محیط افغانستان دانسته و، بشمول اینکه سکونر خصوصی میتواند فقر در افغانستان را از طریق مساعدت برای رشد اقتصاد، ایجاد کار و عایدات مردم فقیر و همچنان از طریق توانمند سازی فقرا برای بدست آوردن محصولات و خدمات بیشتر به قیمت های مناسب (عمق انبار مارکیت) رعایت میکند، و اینکه تصدی های کوچک و متوسط از لحاظ ایجاد امکانات کار نیرومند باشند، و اینکه مسولیت بدست آوردن انکشاف اجتماعی اقتصادی مساوی نهایتاً در درست خود مردم افغانها میباشد، بشمول ایجاد شرایط برای جمع آوری سرمایه بزرگ برای سرمایه‌گذاری بهره ور، رعایت میکند.

13 د افغانستان بانک 2006
14 فضای سرمایه‌گذاری در افغانستان 2005
15 ویلی 2004 <http://www.itera.org/>
16 بر اساس گفته های متصدیان افغان، تجاران ایرانی و پاکستانی حتی با هدف ملموس تسخیر نمودن مارکیت های افغانی، به دامپینگ متوسل میشوند.

17 مرور اجمالی حواله میشود به تجمع و وضاحت معلومات در مارکیت‌های ملی و بین المللی و تمرکز محصولات را در مارکیت‌بند تعیین میکند. سازمان انکشاف همکاری های اقتصادی 2006.
18 اکثریت تجاران تصدی های کوچک و متوسط وارد کننده بسیار کوچک هستند و حتی در کشور های انکشاف یافته بعضاً کمتر از 20 تن کارگردارند. سازمان انکشاف همکاری های اقتصادی 2006. اعتماد و ورینت 2003، راپور انکشاف بشری آسیا پسیفک 2006. فضای سرمایه‌گذاری در افغانستان 2005

19 مطابق به راپور سال 2006 د افغانستان بانک، تقریباً سه حصه واردات افغانستان در سال 2005 تولید شده در سی آی اس 20.79 فیصد، جاپان 17.99 فیصد، پاکستان 15.17 فیصد، چین 12.12 فیصد، اتحادیه اروپا 3.61 فیصد و هندوستان 2.96 فیصد. در حالیکه 80 فیصد صادرات افغانستان در سال 2005 به پاکستان 67.84 فیصد، هندوستان 6.04 فیصد، سی آی اس 3.17 فیصد و اتحادیه اروپا 1.05 فیصد رسیده است.

20 ارتقای صادرات اسپ های بزکشی به خارج رخ نداده، این بدان معنی نیست که متصدیان سخت کوش آسیای میانه ترغیب نشده اند. سوال اینجاست که چطور باید مارک مخزن بین المللی به آن داده شود. بزکشی تنها سپورت ملی افغانستان و قرغزستان نمیباشد بلکه یک تفریح خوبی در آسیای مرکزی نیز است. پاتو هارس بال بازی ملی از جنتاینو یوروگویی است که به شکل حیرت آوری با بزکشی مشابه است و فعلاً در ارچنتاین، برازیل، کانادا و شماری از کشور های اروپایی و امریکا بازی میشود. علاوه آن اسپ های بازی پولو ارچنتاین، یوروگویی و برازیل میباشد که از 100 بدینسو به تورنمنت های بین المللی پولو و پاتو تهیه میشود.

21 <http://www.adb.org/Documents/TARs/AFG/i39571-12>
AFG-TAR.pdf

22 اعضای کنوانسیون تجدید نظر شده کیو تو در منطقه عبارت اند از آذربایجان، چین، هندوستان، جاپان، کوریا، منگولیا، پاکستان، سری لانکا و ترکیه

23 صفحه انترنیتی کشوری سازمان جهانی تجارت
http://www.wto/english/thewto_e/acc_e/afghanistan_e.htm

24 آسیای مرکزی: مفاد فزاینده از تجارت 2006
25 فضای سرمایه‌گذاری در افغانستان 2005
26 معیار ها و انکشاف تسهیلات تجارتی، حمایت مالی و میکانیزم هماهنگی که توسط بانک جهانی در سال 2004 معرفی شد، یک پروگرام جهانی ارتقای ظرفیت و حمایت تخنیکی است که کشور های انکشاف یافته را در تطبیق تدابیر بهداشتی بین المللی و بهداشت گیاهی کمک میکند و توسط سازمان خوراک و زراعت، سازمان صحتی، بانک جهانی و سازمان تجارت جهانی جهت بهبود وضعیت صحتی انسان ها، حیوانات و گیاه ها ایجاد شده گردیده است. سکرتریت سازمان جهانی تجارت پروگرامهای مالی و وجه امانتی معیار ها و انکشاف و تسهیلات تجارتی مدیریت میکند.

27 فضای سرمایه‌گذاری در افغانستان 2005
28 سازمان بهره دهی آسیایی، مرکز یک سازمان بین الحکومتی منطوقی در توکیو است که برای اعضای UNESCAP مانند افغانستان، بنگلادیش، کمبودیا، ایران، منگولیا، نیپال و پاکستان باز شده است.

http://www.apo-tokyo.org/01about_conv.htm